

Nr 187.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare anslagsmedel för nytt utsjölodningsfartyg m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o—4:o hemställt.

G U S T A F.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 mars 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, följande ärenden angående anslag å tilläggsstat II för innevarande budgetår.

1:o.

För anskaffning av ett nytt utsjölodningsfartyg hava 1939 och 1940 års lagtima riksdagar anvisat tillhoppa 830,000 kronor. Genom beslut den 30 juni 1939 har Kungl. Maj:t fastställt huvudritning till fartyget.

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 1 saml. Nr 187.

I skrivelse den 20 februari 1941 har chefen för sjökartverket gjort framställning ifråga om vissa ändringsarbeten å samt anskaffning av viss materiel för det under byggnad varande fartyget och därvid anført i huvudsak följande: Utsjölodningsfartygets viktigaste arbetsuppgifter vore upplodning av de yttre havsområden, som gränsade till Sveriges kuster. Dessa lodningar måste till övervägande del bedrivas utom sikte av land och krävde noggrannare Ortsbestämningar till sjöss än som kunde vinnas med de metoder därför som sjökartverket hittills använt, nämligen från fasta punkter i land lägebestämda prickar och astronomiska Ortsbestämningar. Utomlands använda metoder vid mätningar till sjöss vore i allmänhet både tidsödande och förenade med stora kostnader. I Danmark hade emellertid gjorts lyckade försök med Ortsbestämning till sjöss medelst radiopejling från tillfälligt uppsatta pejlstationer i land. Då denna metod syntes väl lämpad för i Sverige planerade arbeten och alla för densamma behövlige apparater kunde tillverkas inom landet för relativt små kostnader samt då skötseln av materielen krävde endast obetydlig utökning av radiopersonalen, syntes alla skäl tala för att metoden i fråga borde komma till användning vid de svenska sjömätningarna. Härför erfordrades emellertid, bland annat, dels vissa ändringar i utsjölodningsfartygets planerade byggnad (ytterligare en mast, ändrad inredning av radiohytt m. m.) dels ock anskaffning av viss teknisk utrustning. Kostnaderna härför ävensom för montering m. m. uppginge, inberäknat oförutsedda utgifter, till sammanlagt 21,000 kronor. I anledning av vad sålunda anförts hemställde chefen för sjökartverket om bemyndigande att vidtaga de angivna ändringarna å fartyget samt anskaffa ifrågavarande materiel.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av marinförvaltningen, statskontoret och kommerskollegium.

Marinförvaltningen har i sitt utlåtande anført, att den planerade metoden för Ortsbestämning till sjöss, rätt använd, kunde få stor betydelse. Som medel för detta under utsjölodningsfartygets byggnadstid uppkomna förslag till ökat utnyttjande av fartyget icke inräknats i kostnaderna för fartyget, vore det erforderligt, att särskilda medel anvisades för ändamålet. — Statskontorets och kommerskollegiets yttranden avse endast sättet för de erforderliga medlens anvisande.

Genom beslut den 21 mars 1941 har Kungl. Maj:t lämnat chefen för sjökartverket bemyndigande att vidtaga de ändringar beträffande det under byggnad varande utsjölodningsfartyget, som omförmålt i förenämnda skrivelse, ävensom att anskaffa den i skrivelserna angivna tekniska utrustningen.

Såsom marinförvaltningen framhållit hava vid uppgörandet av kostnads-kalkylerna för utsjölodningsfartyget medel icke beräknats för nu ifrågavarande arbeten och inventarieanskaffning. Med hänsyn härtill finner jag mig böra föreslå, att särskilda medel äskas för ändamålet å tilläggsstat II för innevarande budgetår. Medlen torde lämpligen böra anvisas under samma anslags-rubrik som det i riksstaten för innevarande budgetår upptagna, för utsjölodningsfartygets byggande avsedda reservationsanslaget. Jag hemställer för-dens skull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nytt utsjöodningsfartyg* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under fjärde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 21,000.

2:o.

I skrivelse den 19 februari 1941 har marinförvaltningen gjort framställning i fråga om automatisering av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt och därvid anfört i huvudsak följande:

Sedan chefen för Ostkustens marindistrikt till marinförvaltningen anmält, att den nuvarande telefonväxeln vid marindistriktet icke vore tillräcklig för att på ett tillfredsställande sätt kunna upptaga den utökade telefontrafiken vid förstärkt försvarsberedskap och mobilisering, har ämbetsverket låtit verkställa en utredning rörande ett utbyte av densamma mot en automatisk växel. Ett dylikt utbyte skulle medföra, att alla samtal inom marindistriktet samt all utgående trafik utväxlades utan manuell betjäning, varigenom anläggningen även skulle komma att fungera som lokaltelefonanläggning mellan marindistriktets organ. Genom växelns automatisering skulle även dess kapacitet väsentligt ökas, vartill kommer att reducering av för växelns betjänande erforderlig personal kunde verkställas. I samband med ifrågasatt automatisering synes det även lämpligt att uppsätta den nya växeln i bombsäkert rum. Utrymme finnes i huvudsak redan nu tillgängligt härför, men är en mindre utökning jämte inredning erforderlig. För växelns manuella betjänande i fredstid vid inkommande samtal bör ett extra växelbord anordnas utanför skyddsrummet. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten hava beräknats till 60,000 kronor, därav 35,000 kronor för växelns automatisering och 25,000 kronor för anordnande av bombsäkert växelrum samt härtill ansluten fredsväxel.

På grund av vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att för automatisering m. m. av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt ett belopp av 60,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande.

I utlåtanden över framställningen hava ställföreträdaren för chefen för försvarsstaben och chefen för marinen tillstyrkt densamma.

Förevarande framställning finner jag mig böra tillstyrka. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Automatisering av telefonväxeln vid Ostkustens marindistrikt* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under fjärde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 60,000.

3:o.

I skrivelse den 13 mars 1941 har arméförvaltningens fortifikationsstyrelse anmält behov av en ny bostadsbyggnad för militära beställningshavare i Boden och därvid anfört i huvudsak följande:

Kommendanten i Bodens fästning hade i skrivelse till styrelsen framhållit, att stor brist på tjänstebostäder för närvarande rådde inom Bodens garnison samt att bostäder i allmänna marknaden inom Bodens stad icke stode att uppbringa. Sålunda saknades för närvarande tjänstebostäder för följande personal:

Truppförband etc.	Regements- officer 6—5 rum och kök	Kapten 4 rum och kök	Löjtnant 3 rum och kök	Fänrik 2 rum och kök	Fanjun- kare etc. 3 rum och kök	Sergeant etc. 2 rum och kök	Summa
Norrbottnens regemente..	—	4	5	1	5	9	24
Norrbottnens artillerikår..	1	1	2	4	1	2	11
Bodens artilleriregemente	1	1	2	—	2	2	8
Bodens ingenjörkår	1	—	3	2	2	5	13
Signalregementets kom- pani.....	—	—	2	2	1	3	8
Summa	3	6	14	9	11	21	64

Denna brist på tjänstebostäder vore främst att tillskriva den väsentliga ökning av förbandens kadrar, som under föregående år ägt rum. En ytterligare ökning härutinnan vore även att emotse, varför även bostadsbristen kunde beräknas komma att ytterligare ökas. I anledning därav hade undersökts möjligheten av att — med utnyttjande av en vid Bodens artilleriregemente befintlig byggnadsgrund — åstadkomma en befälsbyggnad, inrymmande sådana bostäder, varav behovet vore störst. Enligt utredningen närlagd ritning skulle byggnaden, uppförd i 3 våningar, komma att innehålla följande antal bostäder, nämligen 6 om 4 rum och kök, 6 om 3 rum och kök samt 6 om 2 rum och kök. — Kostnaden för sagda nybyggnad beräknades uppgå till 465,000 kronor. — Beträffande dispositionen av densamma ansåges lämpligt, att upplåtelse av bostäderna tillsvidare ordnades genom uthyrning till personal, som icke kunde beredas tjänstebostad, oavsett vilket truppförband den tillhörde.

I avgivet yttrande hade chefen för övre Norrlands trupper understrukit det trängande behovet av ökat antal bostäder inom Bodens garnison samt anhållit, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att den föreslagna byggnaden om möjligt bleve färdigställd för inflyttning redan innevarande år.

Fortifikationsstyrelsen, som vitsordade det trängande behovet av ökat antal bostäder inom Bodens garnison finge för egen del anföra följande: Styrelsen hade i annat sammanhang framhållit, att genom ändring i en del fall av befintliga bostäder inom Bodens garnison, vilka arbeten lämpligen borde komma till utförande i samband med den modernisering av arméns tjänstebostäder, för vilken arméförvaltningen i dess skrivelse den 25 september 1940 rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 äskat medel, en viss lättnad kunde ernås i fråga om inkvarteringen därstädes. Dock erfordrades likväl nybyggnad i viss omfattning för att helt täcka behovet. — Med hänsyn till svårigheten att med nuvarande bostadsbestånd kunna disponera lägenheter för genomförande av nämnda ändrings- och moderniseringsarbeten syntes nybyggnad i första hand böra komma till utförande, varvid i enlighet med kommandantens förslag borde utnyttjas vid Bodens artilleriregemente befintlig byggnadsgrund, ursprungligen avsedd för den officersbyggnad, vars uppförande jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 21 februari 1919 tillsvidare skulle anstå. Genom denna placering erhöles byggnaden ett lämpligt läge med hänsyn till densammans användning för inkvartering allt efter behovet av personal ur samtliga till Bodens garnison hörande förband med flera.

På grund av ärendets brådskande natur hade fortifikationsstyrelsen ansett sig böra redan nu underställa detsamma Kungl. Maj:ts prövning, ehuru den kommandantens utredning bifogade förslagsritningen till byggnaden ifråga, vilken i vissa avseenden måste justeras, icke hunnit färdigställas. — Mot den beräknade kostnaden hade styrelsen intet att erinra.

Under återopande av vad sålunda anförts har fortifikationsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för uppförande av befälsbyggnad vid Bodens artilleriregemente ställa till styrelsens förfogande ett belopp av 465,000 kronor.

Den av fortifikationsstyrelsen i ärendet lämnade redogörelsen giver vid handen, att ett ökat behov av bostäder till följd av de på senare tid genomförda kaderökningarna uppkommit för officers- och underofficerspersonalen vid de i Boden förlagda truppförbanden. Då bostadsbehovet för ifrågavarande personal i Boden icke kan tillgodoses genom förhyrning av i orten förefintliga bostadslägenheter, synes det ofrånkomligt, att bostadsfrågan löses genom statsmakternas medverkan. Det föreliggande förslaget, som avser att tillgodose det mest trängande bostadsbehovet, anser jag mig fördenskull i princip böra giva min anslutning.

Vad beträffar den i ärendet framlagda kostnadsberäkningen torde det ej vara uteslutet, att en viss nedskärning av kostnaderna för den föreslagna bostadsbebyggelsen skall visa sig möjlig. En ytterligare översyn i förevarande hänseende synes därför böra äga rum. Med hänsyn till angelägenheten av att ett principbeslut om den ifrågavarande bostadsbebyggelsen snarast möjligt kommer till stånd har jag emellertid funnit det av fortifikationsstyrelsen begärda beloppet, 465,000 kronor, böra läggas till grund för förevarande medels-
 äskanden hos riksdagen.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befälsbyggnad i Boden* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten under rubrik Försvars-
 väsendets fastighetsfond (arméförvaltningens delfond) anvisa ett
reservationsanslag av kronor 465,000.

4:o.

I 1940 års statsverksproposition (punkten 178) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till viss maskinutrustning m. m. för budgetåret 1940/41 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 800,000 kronor. Beloppet var avsett för viss av rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap föreslagen förstärkning av landets industriella utrustning med hänsyn till krigsmaterielproduktionen. Sedermera föreslog Kungl. Maj:t i proposition den 3 maj 1940, nr 245, angående vissa anslag för försvarsändamål (punkten 3) en höjning av förenämnda anslag till 2,300,000 kronor för möjliggörande av anskaffning av visst i skrivelse den 24 april 1940 av arméförvaltningens tygdepartement närmare angivet maskinaggregat, likaledes avsett för krigsmaterielproduktionens stärkande och kostnadsberäknat till 1,500,000 kronor. 1940 års lagtima riksdag (skrivelse nr 4, punkt 159) beslöt med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för ifrågavarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 2,300,000 kronor, varefter Kungl. Maj:t genom brev den 21 juni 1940 ställde anslaget till arméförvaltningens tygdepartements förfogande att av tygdepar-

mentet disponeras på sätt Kungl. Maj:t framdeles beslutade. Sedermera anmälde arméförvaltningens tygdepartement i skrivelse den 8 oktober 1940, att anskaffning för de med anslaget avsedda ändamålen dåmera med hänsyn till ändringen i det utrikespolitiska läget icke kunde anses av behovet påkallad i vidare mån än i fråga om förberörda maskinaggregat; och hemställde departementet i samband därmed att av anslaget få disponera dels 1,500,000 kronor för aggregatets anskaffande dels ock 40,000 kronor för nedsprängning av förråd i berg för detsammans förvaring. Genom beslut den 18 oktober 1940 biföll Kungl. Maj:t denna framställning.

I skrivelse den 17 mars 1941 har tygdepartementet anfört, att det för maskinaggregatens anskaffning beräknade beloppet av 1,500,000 kronor till följd av inträffad prisstegring numera icke vore tillräckligt. Kostnaderna för anskaffningen uppginge enligt tygdepartementets beräkningar till sammanlagt 2,250,000 kronor. I anledning därav hemställde tygdepartementet, efter samråd med övriga av ärendet berörda myndigheter, om bemyndigande att för fullgörande av den genom brevet den 18 oktober 1940 medgivna anskaffningen av ifrågasatt maskinaggregat få disponera erforderligt belopp av återstående del av förenämnda anslag.

Av tygdepartementets skrivelse den 8 oktober 1940 framgår, att behov icke längre förefinnes av den maskinutrustning, till vars anskaffande vid framläggandet av anslagsberäkningen för förenämnda reservationsanslag till viss maskinutrustning m. m. beräknats ett belopp av 800,000 kronor. Jag finner mig därför kunna förorda, att erforderlig del av det belopp, som sålunda icke tages i anspråk för ursprungligen avsett ändamål, i stället må användas till att täcka den av prisstegringen orsakade kostnadsökningen för anskaffning av det i ärendet omförmälda maskinaggregatet. Riksdagens medgivande i fråga om den sålunda ifrågasatta ändrade dispositionen av anslagsmedlen torde emellertid böra inhämtas. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att det av riksdagen till viss maskinutrustning m. m. för budgetåret 1940/41 under fjärde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget av 2,300,000 kronor må av Kungl. Maj:t disponeras i enlighet med förenämnda ändrade grunder.

Vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1:o—4:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Berglund.